

ciju nisu uneseni predgovor, uvod i još neki tekstovi Wilhelma Grimma iz izdanja godine 1819. Tek bi s tim člancima ponovljeno izdanje bilo potpuno i bilo bi uključeno u svoj književnopovijesni kontekst. Podjednako je šteta što nisu dodane uobičajene napomene s podacima o međunarodnoj klasifikaciji pripovijedaka te s informacijama o izvorima priča i njihovim pripovjedačima; ovo posljednje žalimo utoliko više jer je upravo Heinz Rölleke pridonio lavovski udio novim spoznajama o Grimmovim pripovjedačima.

Napokon, iz naše jugoslavenske perspektive ne možemo izbjeći a da ne spomenemo kako bi bilo krajnje vrijeme da se nešto poduzme i oko kritičkog publiciranja pripovijedaka iz zbirke »našega Grimma«, dakako Vuka Karadžića: da se objave in extenso svi sačuvani rukopisi i ponovljeno objavljene verzije istih priča (u onim specijalnim slučajevima kad postoje različite verzije) te da se na jednome mjestu prikupe rasuti podaci o zapisima pojedinih pripovijedaka.

Maja Bošković-Stulli

Vladan Nedić, Vukovi pevači, Priredila Radmila Pešić, Matica srpska, Odeljenje za književnost i jezik, Novi Sad 1981, 120 str.

Tešan Podrugović, Filip Višnjić, slijepa Živana, starac Milija, Stojan hajduk, seljak iz Rudničke nahije, Pavle Irić, starac Raško, slijepa Jeca, slijepa iz Grgurevaca, Marko Utvić, Damljan Dulović, Jovan Mičić, slijepa Stepanija, Filip Bošković i Milovan Mušikin — pjevači su i kazivači epskih pjesama iz zbirki Vuka Karadžića o kojima je Vladan Nedić za svoga, na žalost, prerano prekinuta života napisao šesnaest rasprava i kraćih članaka. Iz pogovora Radmile Pešić saznajemo da su u pripremi bili i članci o drugim Vukovim pjevačima i pripovjedačima, među njima, primjerice, o

Gruji Mehandžiću i Anđelku Vukoviću. Nabrojena imena pjevača pripadaju dijelom onim najslavnijima, a i onda kad su imena manje poznata ili nepoznata, znamenite su njihove pjesme što su ih priopćili Vuku.

Ti Nedićevi članci bili su objavljeni prije, ali rasuti po različitim izdanjima i pritom neki veoma kratki — oni nisu mogli očitovati onu dosljednu usmjerenost Nedićeva analitičkog postupka kakva se sada pokazala u knjizi. Zamisao da se njegovim člancima o Vukovim pjevačima okupe na jednome mjestu nije samo lijepa gesta pijeteta prema pokojnom autoru, nego je ona pridonijela i potpunijem razumijevanju narodnih pjesama Karadžićeve zbirke.

Cijela knjiga, premda su joj prilozima pisani u različitim zgodama tijekom petnaestak godina (od 1960. do 1974), protkana je autorovim traženjem odgovora na isti krug pitanja: u čemu je stvaralačka pjesnička individualnost pojedinog Vukova pjevača tradicijske pjesme; pokušaj da se iz tekstova pjesama što ih je pojedinac kazivao iščitaju skrivene informacije o njegovu životopisu i duševnom biću; nastojanje da se poredbenom analizom stila, formulnih oblika, jezika, sadržajnih pojedinosti i sl. utvrde pjevači nekih dotle anonimnih pjesama; minuciozno pronalaženje kojegdje rasutih, teško dostupnih dopunskih informacija o pojedinim pjevačima. Težište je u nekim člancima pretežnije na jednima a u nekim na drugima od navedenih pitanja, ali sva ona obilježavaju knjigu kao cjelinu.

Nedićevi odgovori na postavljena pitanja nisu svuda podjednako uspješni. Najvrednije je u njima, s jedne strane, oslanjanje na bogatu faktografiju, koju Nedić izvrsno poznaje, a s druge strane, njegova pročišćena intuicija, kojom nastoji proniknuti u pjesničku kreativnost pojedinog pjevača i u onim slučajevima kada nedostaje egzaktnost metode, pa čitatelj članka naprosto povjeruje autoru da je pjevačev osob-

ni stvaralački doprinos bio onakav kako nam sugerira Nedić.

Uz spomenutu vrijednost intuicije, koja je, ponavljam, često uvjerljiva, upućuje naša prethodna rečenica i na nedostatak: na nedovoljnu egzaktnost metode. Posao Nedićev nije bio nimalo lak. Uz veoma oskudne a katkada i nikakve podatke o pojedinih pjevačima odnosno kazivačima, pokušao je izgraditi njihove stvaralačke portrete i pokazati kako su pjesnički preobrazili pjesme preuzete iz tradicije. Činio je to uspoređujući njihove pjesme s različitim inačicama istih sižea do kojih je uspio doći — ali i bez znanja, dakako, o onim konkretnim tekstovima koje su Vukovi pjevači preuzeli od izravnih prethodnika i na svoj ih način preobrazili, te u najvećem broju slučajeva i bez znanja o tome kakve su bile eventualne intervencije samog Vuka Karadžića u tekst zapisane pjesme. Ove poteškoće, koje su se pred piscem objektivno ispriječile, uvećavaju, u jednu ruku, važnost njegova doprinosa, izazivaju naše priznanje što nije posustao pred zaprekama koje bi se mnogima učinile nepremostivima, a u drugu ruku, zahtijevale su mnogo više opreza i relativiranja mogućih zaključaka o odnosu pjevačeva teksta prema uzorku. Ta vrsta opreza u Nedića nije bila dovoljna.

Usporedimo li Nedićeva traganja s nekima danas svjetski poznatim metodama, s kojima Nedićeva istraživanja imaju posrednih dodirnih točaka, vidjet ćemo da građa kojoj je on pristupio nije prikladna za primjenu tih metoda. Mislim, prije svega, na istraživanja A. B. Lorda, na njegovo eksperimentalno proučavanje stvaralačkog postupka usmenog pjevača. No Vukovi pjevači nisu naši živi suvremenici, o njima znamo samo onoliko koliko otkrivaju sami tekstovi pjesama i neki eventualni dopunski podaci o njihovu stvaranju. Izravno promatranje njihova osobnoga kreativnog doprinosa tu nije moguće. Mislim i na istraživanja P. D. Uhova, na njegovu raspravu *Tipičeskie mesta (loci com-*

munes) kak sredstvo pasportizacii bylin (»Russkij folklor«, 2, 1957) i na knjigu *Atribucii russkikh bylin* (Moskva 1970). Uhov se, srodno Nediću, pozabavio epskim pjesmama iz klasičnih zbirki prošlih vremena i na temelju formulā u ruskim bilinama utvrđivao autorstvo tekstova, no za razliku od Nedića, raspolagao je golemom poredbenom građom, ponovljenim zapisima od istih kazivača, tekstovima učitelja i učenika i sl. — što je sve Nediću nedostajalo ili mu je bilo dostupno u vrlo oskudnim razmjerima. Ipak, i on je usporedbom formulā utvrđivao autorstvo pjesama i na tom je tragu došao do vrijednih otkrića.

Nedićevi portreti Vukovih pjevača predočeni su sugestivno i uvjerljivo premda nisu lišeni subjektivnih domišljanja, koja katkada ostaju nedovoljno pouzdanima. Najvažniji je njegov doprinos u tome što su se, zahvaljujući Nediću, iza čitanački poznatih, autorski bezličnih narodnih epskih pjesama Vukove zbirke sada počele prepoznavati ličnosti njihovih stvaralaca, dakako stvaralaca u onom smislu koji odgovara tradicijskoj usmenoj poeziji.

Maja Bošković-Stulli

Serbo-Croatian Heroic Songs. Collected by Milman Parry, Albert B. Lord, and David E. Bynum, Volume XIV. **Bihaćka Krajina: Epics from Bihać, Cazin, and Kulen Vakuf,** Edited with prologomena and notes by David E. Bynum, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1979, 529 str.

Ova je knjiga nastavak značajnog i velikog poduhvata izdavanja muslimanskih narodnih pesama iz kolekcije koju je zasnovao Milman Parry, a kojom danas rukovodi njegov najbliži saradnik i sledbenik Albert B. Lord, te je treba čitati imajući na umu predgovore uz prvu i drugu knjigu. Obuhvata epiku Bihaćke krajine sa osam pesama od četvorice pevača: *Ženidba Ograšović Ale, Ženidba Omerbega od Varada*